

Порівняння контексту стратегій місцевого економічного розвитку

«стара» економіка	глобальна «нова» економіка
Ключовим фактором є низька ціна місця ведення бізнесу (робоча сила, ресурси)	Ключовим фактором є наявність «знань», інновацій та інтелекту
Ключовим фактором є залучення в територію будь-якого бізнесу	Ключовим фактором є залучення високотехнологічних підприємств та кваліфікованих людей
В якості конкурентних переваг використовується природний та фізичний ресурс	Для формування конкурентних переваг створюється та розвивається «вихований» ресурс
Розвитком керувала влада	Розвиток керується стратегічним партнерством між бізнесом, владою та громадським сектором

рії конкретних місцевих громад. Важливим завданням місцевих громад сьогодні - є створення стратегій місцевого економічного розвитку. Нажаль традиції місцевого самоврядування в Україні за звичкою тяжіють до чинників «старої» економіки, що унеможлиблює «стикування» наших можливостей та бажань іноземних інвесторів.

1. Міжнародна економіка: Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 224 с.

2. Inward and outward foreign direct investment flows, annual, 1970-2011. - [Електронний ресурс]. - Доступний з <http://unctadstat.unctad.org/>.

3. Звіт UNCTAD. - [Електронний ресурс]. - Доступний з [http://rivneinvest.org/images/file/Звіт%20\(UNCTAD](http://rivneinvest.org/images/file/Звіт%20(UNCTAD)

4. Doing Business 2015. - [Електронний ресурс]

ступний з <http://zn.ua/ECONOMICS/ukraina-protisnulas-v-pervuyu-sotnyu-doing-business-2015-157370.html>

5. Звіт World Economic Forum - [Електронний ресурс]. - Доступний з <http://economics.unian.ua/finance/951395-v-ukrajini-cherez-devalvatsiyu-grivni-znizivsya-obsyag-pryamih-inozemnih-investitsiy.html>

6. Портер Майкл. Международная конкуренция. - М.: Международные отношения, 1993. - 896 с.

7. Васильченко Г. В. Місцевий економічний розвиток та прямі іноземні інвестиції. // Галицький

The article considers the features of local economic development under conditions of globalized modern economy. The authors of the article prove the assumption that globalization of modern economy leads to strengthening of the role of local communities and local areas in economic development of the region and the country.

Гречаник Н. Ю.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНІВ З ПОЗИЦІЙ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлено і доведено, що процеси глобалізації, які активізувалися на рубежі століть, вимагають формування відповідного рівня конкурентоспроможності економіки. У зв'язку з цим останнім часом помітно посилюється увага не тільки до міждержавного аспекту конкуренції, але й до конкуренції регіонів всередині країн. Регіональна тематика стає все більш насиченою і актуальною саме в Україні, де становище країни у світовій економіці все більшою мірою визначається регіонами.

Конкурентоспроможність національної економіки значною мірою обумовлюється неоднорідністю економічного простору і взаємодією регіональних економік, при цьому пробле-

ма економічної конкурентоспроможності має суттєві особливості стосовно різних регіонів країни.

Ключові слова: сталий розвиток, регіон, конкурентоспроможність регіону, конкуренція.

Вступ. Регіон як самостійна територіально організована економічна система поступово стає не тільки окремим економічним агентом національної економіки, але також вступає в світові конкурентні процеси. Роль територіально організованих економічних систем в цьому випадку залежить не тільки від макроекономічних умов або можливостей самих регіонів, але також від конкурентних переваг, механізмів конкурентної взаємодії регіонів

і позицій регіону в цій взаємодії. Якщо окреме неконкурентоспроможне підприємство може просто вийти з ринку, тобто припинити своє існування, то це не може статися з регіоном чи країною.

На сьогодні до найістотніших перешкод використання конкурентних переваг регіонів України відносяться: просторово-структурні диспропорції та деформації; регіональна асиметрія системи міжбюджетних відносин; надмірна і загрозлива для цілісності й безпеки держави диференціація регіонів за рівнем економічного розвитку та якістю життя людей; нерациональна залежність економіки від кон'юнктурних коливань на зовнішніх ринках та стабільності розвитку від динаміки експорту і критичного імпорту стратегічних ресурсів.

Постановка завдання. Дедалі більше актуалізується потреба в системних дослідженнях задля посилення конкурентоспроможності економіки регіону, насамперед за рахунок зміцнення факторних конкурентних переваг підприємств базових видів економічної діяльності, стимулювання міжрегіональної інтеграції та сталого розвитку регіонів, формування раціональної структури регіональної економіки, спроможної адекватно реагувати на зовнішні виклики процесів глобальної економічної інтеграції

Результати. Сучасний стан економіки регіонів України відображає загальнонаціональні макроекономічні тенденції та їх суперечності, зокрема диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів; формування сучасної регіональної політики викликає гостру потребу пошуку нового концептуального підґрунтя забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку території України; регіональна економічна політика в Україні має ґрунтуватися на конкурентних принципах та ринкових механізмах господарювання, активізації економічних стимулів до оптимального використання наявного потенціалу регіонального розвитку та інституційних можливостей територій.

Забезпечення сталого розвитку держави потребує активізації ринкових перетворень та удосконалення державної регіональної політики, головним критерієм ефективності якої є конкурентоспроможність економіки регіонів. Крім того, інтеграція України у глобальний та європейський економічний простір може завдати істотних негативних соціально-економічних наслідків для тих регіонів, які не виро-

били власної стратегії конкурентоспроможності та не забезпечили формування відповідної суспільної ідеології і громадської підтримки. Особливої актуальності ці завдання набувають в умовах глобальної, застосування єдиних для всіх суб'єктів конкурентної боротьби принципів, правил і норм. Важливість вказаних проблем обумовлюється й подальшою втратою позицій національної економіки у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності.

Сталий розвиток регіонів країни має бути орієнтований на забезпечення умов, які дозволять кожному регіону країни мати необхідні та достатні ресурси для забезпечення гідних умов життя населення, комплексного розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки.

У сучасних умовах деталізація і змістовне тлумачення категорії «регіон» є можливими в результаті розгляду різних видів регіонів з урахуванням певних цілей і завдань. І, перш за все, це стосується основної продуктивної сили, тобто людини. Явища і процеси, пов'язані з діяльністю людини, повинні знаходити своє безпосереднє відображення в предметній області регіональної економіки, дослідженнях проблематики її конкурентоспроможності. У науковій літературі застосовується велика кількість трактувань та синонімів даного терміну таких, як територіальна система, адміністративно-територіальна одиниця, район та ін.

При прийнятті управлінських рішень на різних рівнях влади необхідно дотримуватися принципу єдності щодо районування країни відповідно до законодавчо закріпленим правовим статусом окремого регіону. При цьому не слід забувати про те, що регіон можна представити як складову соціально-економічної системи національної економіки, що характеризується єдністю і цілісністю відтворювального процесу. Конкурентна економіка зумовлює поняття конкурентоспроможності регіону.

Автор поділяє думку вітчизняного науковця З. Герасимчук, щодо розуміння поняття "регіон", як об'єкта державної регіональної політики сталого розвитку, що визначається як система суспільних відносин щодо забезпечення відтворювальних процесів у межах конкретної території. Зміст регіональної політики сталого розвитку - взаємоузгоджена цілеспрямована діяльність органів державного та регіонального управління і місцевого самоврядування на створення умов для забезпечення збалансованості економічної, соціальної та екологічної

сфер регіону у відповідності до стратегічних орієнтирів його розвитку [6, с. 8].

Під розвитком регіону прийнято розуміти прогресивну зміну соціально-економічної структури регіону, що забезпечує економічне використання його ресурсів і максимальне задоволення виробничих потреб території [15, с. 11].

Якщо зміна кількісна, необхідно говорити про економічне зростання. При якісній зміні мова може йти про структурні зміни або про набування економічною системою нових характеристик. Причому в більшості випадків разом з чисто економічними характеристиками нерідко розглядають соціальні параметри розвитку. Розвиток завжди має спрямованість, визначену метою або системою цілей. Якщо ця спрямованість позитивна, то говорять про прогрес, якщо негативна, то про регрес, або про деградацію. Іншими словами, природа розвитку регіонів завжди припускає певну мету або декілька цілей.

Процес розвитку тісно корелює з процесом циклічності. Фази циклів безпосередньо відбиваються на розвитку системи, а кризи є поворотною точкою нового економічного розвитку. Підхід до регулювання розвитку регіону і досягнення стійкості, що базується на принципі циклічності, допомагає краще зрозуміти суть економічних процесів, дозволяє вийти на більш оптимальні стратегії регулювання економіки регіону.

Отже, розвиток регіону - багатомірний і багатоаспектний процес, який зазвичай розглядається з погляду сукупності різних соціальних і економічних цілей. Потенціал його розвитку тим вищий, чим більше суспільно значущих функцій здатний реалізувати регіон.

Превалюючою науковою ідеєю при розробці концепції сталого розвитку регіону повинна стати ідея комплексного, системного підходу до вирішення проблем взаємоузгодження і збалансування соціальних, економічних та екологічних факторів розвитку регіону. Таким чином, в умовах зростаючої дефіцитності природних, матеріальних, фінансових та інших ресурсів і складності в багатьох регіонах України соціальної, економічної й екологічної ситуації необхідно створити надійну базу для стійкого відтворення і розвитку територіальних систем. Вирішення цієї проблеми можливе при умові розробки сценарію їх розвитку, що у свою чергу вимагає формування чіткої регіональної політики сталого розвитку в Україні.

Проблеми, що вирішуються в кожному регіоні, значною мірою повинні відповідати загальнодержавним завданням, але при цьому необхідно враховувати особливості, притаманні конкретному регіону:

- наявність чи відсутність природних ресурсів;
- структура господарства;
- рівень економічного і соціального розвитку;
- ступінь розвитку виробничої і соціальної інфраструктури;
- демографічна ситуація;
- екологічний стан регіону.

Отже, сталий розвиток регіону означає підвищення рівня подолання ним несприятливих соціальних, економічних і екологічних ризиків та тенденцій, із спроможністю регіону забезпечувати збалансований розвиток, саморегулювання, самовдосконалення із максимальним використанням внутрішніх, а також зовнішніх позикових ресурсів для задоволення потреб населення регіону. Маркетинговий підхід до сталого розвитку регіону обумовлюється визначенням цілей соціального розвитку та виявлення умов щодо їх досягнення, при яких економічні цілі є похідними від соціальних цілей і є засобом забезпечення сталого розвитку регіону вцілому.

Оцінка сталості розвитку економіки регіону є основою щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку та прийняття управлінських рішень. Вона дозволяє визначити відповідність (або невідповідність) розвитку території загальнодержавним критеріям, виявити специфічні особливості регіонального рівня, оцінити міру загрози загальнодержавній безпеці. Сталість розвитку економіки регіону оцінюється за допомогою вищезазначених індикаторів - економічних, соціальних та екологічних. Перш за все мова йде про середньорічні темпи приросту обсягів виробництва валового регіонального продукту; виробництва валового регіонального продукту на душу населення; частку інвестицій у валовому регіональному продукті; бюджетну забезпеченість населення; коефіцієнт зносу основних фондів; частку населення з грошовими доходами нижче прожиткового мінімуму; рівень природного приросту населення, чол. на 1000 населення, техногенне навантаження території.

Регіон має власні виробничо-економічні, ресурсні, науково-технічні, фінансово-кредитні та соціальні прями і зворотні зв'язки з гос

подарським комплексом країни. Регіон є не тільки підсистемою соціально-економічного комплексу країни, але й відносно самостійною його частиною із закінченим циклом і особливими формами прояву стадій відтворення та специфічними особливостями протікання соціальних і економічних процесів. У регіоні здійснюються повні цикли відтворення наступних систем:

- населення і трудових ресурсів;
- основних і оборотних фондів;
- частини національного багатства;
- грошовий обіг;
- відносини з приводу виробництва;
- розподіл, обмін та споживання продукції.

Науковець О. Ткач бачить регіон не тільки суб'єктом сталого розвитку, але і ведучою ланкою економіки системного відтворення регіональних ресурсів. Поняття «сталий розвиток» в даному контексті трактується як розширення поняття комплексного регіонального розвитку - перехід від міжгалузевої прив'язки окремих виробництв до системного управління всією сукупністю економічних соціально-демографічних і екологічних процесів на певній території, узгодженому вирішенню питань розміщення виробництва і формування населення [17].

Згідно висновків дослідника необхідність переходу до сталого розвитку обумовлюється глибоким розбалансуванням механізмів відтворення та розглядає наступні напрями відтворювальних процесів:

- відтворення населення;
- відтворення капітальних ресурсів.

Наступним фактором, який диктує необхідність переходу до концепції сталого розвитку є посилення міжрегіональної диференціації. До позицій міжрегіональної диференціації відносять ріст варіації індивідуальних доходів на душу населення, або необумовлено високу концентрацію фінансових ресурсів на певних територіях. Дослідник робить висновок, що «..сталий розвиток - це перехід від «економіки використання ресурсів» до економіки їх системного відтворення, то роль ведучої ланки в цьому процесі повинні відгравати не виробничі структури - підприємства, а відтворювальні - регіони. Некомерційні структури необхідно розглядати як базову ланку сталого розвитку» [17].

Поступова глобалізація та зміцнення взаємозв'язків національних економік і їх регіональних компонент актуалізують проблеми

підвищення їх конкурентоспроможності, як необхідної і достатньої передумови сталого розвитку в жорсткому конкурентному середовищі.

Економічна наука включає три концептуальних підходи до розуміння конкуренції залежно від природи взаємодії ринку та економічного суб'єкта: поведінковий, структурний та функціональний (табл. 2.1) [13, с. 26-37].

Більшість ранніх підходів до визначення сутності поняття «конкуренція» більшою мірою базуються на дефініціях суперництва та боротьби. Водночас сучасні дослідники все частіше керуються не визначенням конкуренції як винятково процесу боротьби та суперництва, а як процесу економічної взаємодії суб'єктів господарювання в певних умовах та ситуаціях за різними сценаріями (кооперування, конкурування, співробітництва, змагання, суперництва, конфлікту та співіснування), що варто вважати важливою передумовою структурної конкурентоспроможності регіону.

Сучасна концепція конкурентоспроможності економічних систем, яка дедалі активніше пропонується у вітчизняних та зарубіжних наукових працях, пов'язує конкурентоспроможність не тільки з «внутрішнім», але і з «зовнішнім» поглядом на ринкову систему.

Експерти Міжнародної Маркетингової Групи визначають конкурентоспроможність як здатність продукту або підприємства задовольняти конкретну потребу порівняно з аналогічними об'єктами, представленими на ринку; вона визначає здатність об'єкта витримувати конкуренцію з аналогічними об'єктами на ринку.

Дослідник проблем конкурентоспроможності, автор концепцій конкурентної стратегії та міжнародної конкурентоспроможності М. Портер наголошував на необхідності забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національної економіки як засобу підвищення добробуту суспільства. Він зазначав: «Конкурентоспроможність - не самоціль. Основним є забезпечення громадянам достатньо високого та зростаючого рівня життя, а це залежить від продуктивності використання національних ресурсів - праці та капіталу» [13].

Доцільно наголосити, що високий рівень конкурентоспроможності регіону, галузі, підприємства неможливий без урегульованості основних балансів економічного, політичного, соціального характеру та сформованості адекватних інфраструктурних елементів.

Концептуальні підходи до розуміння сутності конкуренції [13]

Підхід	Сутнісні характеристики підходу	Науковці та дослідники
1. Поведінковий	- виявлення особливостей стратегії поведінки суб'єктів господарювання у боротьбі за платоспроможний попит; - мотивація суб'єктів господарювання щодо забезпечення конкурентоспроможності на ринку полягає в оволодінні ресурсами споживача через максимальне задоволення їх потреб; - нехтування фактом, що конкурентна боротьба ведеться не лише за платоспроможний попит, але й за монополізацію ринків збуту, джерел сировини, результатів науково-технічного прогресу, кваліфікованої робочої сили тощо.	А. Сміт, М. Портер,
2. Структурний	- ринковий механізм знеособлений, не залежить від дій окремих осіб та суб'єктів господарювання, важливими є лише структура ринку та умови функціонування на ньому; - конкуренція розглядається як механізм регулювання пропорцій суспільного виробництва, в результаті дії якої відбувається міжгалузєва міграція факторів виробництва; - конкурентний ринок характеризується наявністю значної кількості продавців однорідної продукції, в межах якого частка обсягу продажу окремого підприємства настільки мала, що не може істотно вплинути на ціну продукції.	Ф. Едجوорт, А. Курно, Дж. Робінсон, Е. Чемберлін
3. Функціональний	- конкуренція розглядається як чинник економічного зростання внаслідок орієнтації суб'єктів господарювання на впровадження інноваційної стратегії розвитку; - для досягнення конкуренції на ринку суб'єктам господарювання необхідно постійно знижувати витрати на виробництво продукції та пропонувати споживачам на ринку нову продукцію для задоволення зростаючих потреб.	Й. Шумпетер, Ф. Хаєк

Відтак, основний рівень забезпечення конкурентоспроможності - макроекономічний, на якому визначаються основні умови функціонування всієї господарської системи держави. Наступним за важливістю є мезорівень, де формуються перспективи розвитку її регіонів. Тут створюються сприятливі передумови для успішної роботи підприємств окремих галузей (науково-технічні, трудові ресурсні, інституційні тощо). Завершальна стадія творення конкурентоспроможності відбувається на мікрорівні - у вигляді співвідношення ціни та якості товару. Це співвідношення залежить від: умов, які склалися на двох попередніх рівнях; здатності використовувати свої ресурси, національні та специфічні переваги [15].

Отже, окреслюючи широке розуміння категорії конкурентоспроможності економічної діяльності, наголосимо, що це володіння суб'єктами економічного змагання властивостями, які дозволяють одержати конкурентні переваги над іншими економічними суб'єктами відповідного елемента (підсисте

ми) національної соціально-економічної системи (галузі, сектора, регіону). Ці властивості можуть відноситися до різних за своєю природою об'єктів - видів продукції, підприємств, їх об'єднань, угруповань (політичних, регіональних тощо), галузей та регіонів, що змагаються в конкурентній боротьбі [13].

Просторова зосередженість підприємств також представляє певну однорідну сукупність - регіональну, яку можна розглядати як окремий об'єкт конкурентоспроможності. Відрізняється і розвиток видів економічної діяльності в територіальному аспекті. Це найбільше стосується тих, які значно залежать від територіальних відмінностей, наприклад будівельного комплексу, сільського господарства тощо. Тому економіка регіону в цілому і окремі її галузі в регіональному аспекті теж можуть бути об'єктом оцінки конкурентоспроможності.

Загалом конкурентоспроможність регіону визначається показниками макроекономічної динаміки; ефективності діяльності органів місцевого самоврядування та державної регіо

нальної політики; ефективності бізнесу, зокрема у приватному секторі; розвиненості інфраструктури.

У високій конкурентоспроможності регіону зацікавлена й держава, оскільки саме вона забезпечує збалансований соціально-економічний розвиток країни. Тому головними результатами конкурентоспроможності регіону дійсно варто вважати підвищення якості життя населення та економічного зростання. Разом з тим, недоцільно стверджувати про високу конкурентоспроможність регіону, коли [15, с. 35]:

1) . гарантується належний рівень якості життя населення, проте не на всій території регіону, а лише в обласному центрі та окремих великих містах;

2) . рівень життя високий лише для окремих соціальних груп та суспільних прошарків і критично низький для інших категорій населення;

3) . обсяг ВРП та інші показники економічного зростання регіону покращуються, а структура економіки нерациональна, не розвиваються види економічної діяльності зі значною доданою вартістю, недосконалою є секторальна структура підприємництва, не відбувається вдосконалення інституціонального середовища, конкурентоспроможність підприємств не базується на інноваційних засадах та інвестиціях;

4) . спостерігаються істотні диспропорції соціально-економічного розвитку за територією регіону (в малих містах та на сільських територіях порівняно з обласним центром)

Передумовою обґрунтування теоретичних основ оцінки конкурентоспроможності регіону є вивчення її чинників, а також їх впливу на суб'єкти ринкових відносин. Відповідно до запропонованого підходу чинники конкурентоспроможності регіону поділено на три групи: макроекономічного впливу, мезо- та макрорівня [15, с. 40]. Причому об'єктами зміцнення конкурентоспроможності регіону передусім є чинники мезо- та мікрорівня, а макроекономічні мало впливають на місцевому рівні, визначаються більшою мірою державною політикою і ринковим середовищем у країні (рис. 2.1).

При управлінні конкурентоспроможністю необхідно базуватися на тому, що згідно із загальноприйнятими науковими підходами це поняття інтерпретують і використовують залежно від об'єкта дослідження [13]:

1) товару - його конкурентоспроможності

умовам ринку за технічними, економічними та іншими характеристиками;

2) підприємства - здатності виробляти необхідні товари відповідної якості за оптимальною ціною у потрібний час і задовольняти потреби покупців краще, ніж інші підприємства;

3) галузі - можливості підприємств, що входять до неї, конкурувати з підприємствами аналогічної галузі в інших регіонах чи країнах;

4) регіону - здатність територіально-господарського комплексу використовувати конкурентні переваги у виробництві товарів, послуг, залученні інвестицій, інновацій та покращенні якості людського капіталу, порівняно з іншими регіонами;

5) національної економіки - спроможність конкурувати з іншими країнами на міжнародному ринку товарів, послуг, капіталів, технологій, робочої сили.

Таким чином, основою створення конкурентних переваг регіону виступають [15, с. 60]:

- суб'єкти управління процесом забезпечення конкурентоспроможності регіону, на які покладено завдання вдосконалення нормативно-методичного забезпечення конкурентоспроможності регіону, стратегічного планування і проектування регіональної та міжрегіональної конкурентоспроможності, реалізації ефективної і повноцінної державної регіональної політики, включаючи децентралізацію влади і фінансових ресурсів;

- суб'єкти господарської та підприємницької діяльності, функціонування яких залежить від ефективного використання сировинних, трудових та фінансових ресурсів, повноцінної інфраструктури, належної техніко-технологічної бази, здорового конкурентного середовища, наявності економічного потенціалу та передумов розвитку;

- населення регіону, до основних характеристик конкурентоспроможності якого варто віднести розвиток людського капіталу, підвищення рівня якості життя, покращення системи соціальних послуг, капіталізацію життя і праці;

- співробітництво з іншими країнами та регіонами на основі розвитку інтеграційних форм діяльності.

Забезпечення конкурентоспроможності регіонів з позицій сталого розвитку означає підвищення рівня подолання регіонами несприятливих соціальних, економічних і екологічних ризиків та тенденцій, із спроможністю

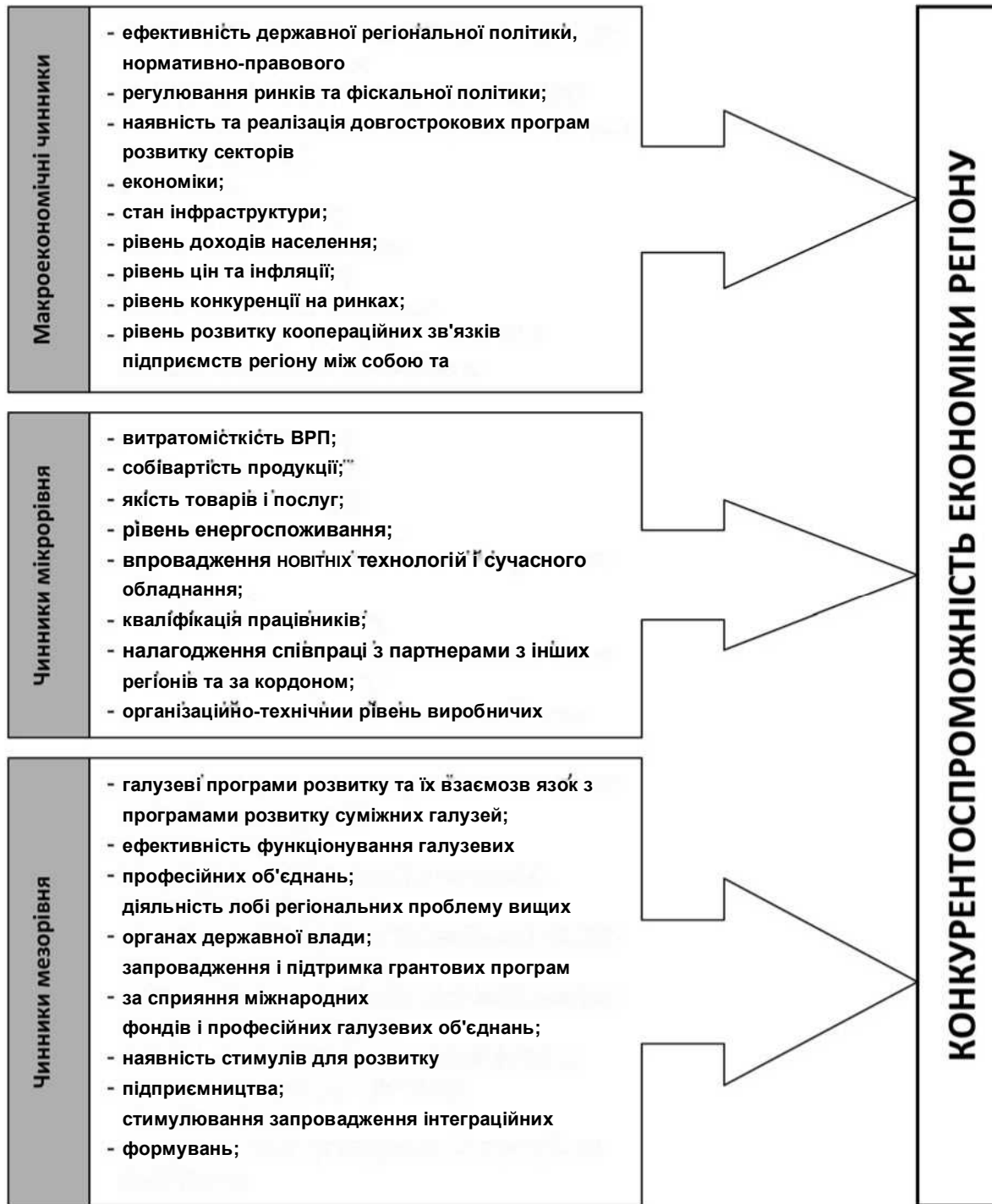

Рис.1. Типологізація чинників конкурентоспроможності економіки регіону

регіону забезпечувати збалансований розвиток, саморегулювання, самовдосконалення із максимальним використанням внутрішніх, а також зовнішніх ресурсів для задоволення потреб населення регіону.

На сьогоднішній день в якості основного підходу до проведення оцінки сталого розвитку регіону можна визначити індикативний аналіз, який полягає в розробці системи кри-теріальних показників (індикаторів) розвитку,

які відображають певні кількісно-якісні властивості об'єкту та динаміку їх зміни. Серед робіт, присвячених питанням оцінки та аналізу сталого розвитку регіонів України можна відзначити роботи Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку [2], [14].

В загальному плані вище визначена система розраховує індекс сталого розвитку - інтегровану оцінку стану системи, яка враховує сумісно усі три виміри сталого розвитку, і, тим

самим, відображає взаємозв'язок між трьома нероздільними сферами розвитку суспільства, економічною, екологічною та соціальною.

Зважаючи на те, що середнє значення індексу сталого розвитку для України складає величину 0,94, можна вважати, що регіони України за цим показником розподіляються на кластери з найвищим, високим, середнім та низьким рівнем сталого розвитку.

Всі дані, індикатори та індекси, які входять до МВСП (метрика вимірювання процесів сталого розвитку, яка розроблена Інститутом прикладного системного аналізу Національної академії наук України і Міністерства освіти і науки України,) вимірюються за допомогою різних фізичних величин, мають різні інтерпретації та змінюються в різних діапазонах. Тому вони приводяться до нормованого виду таким чином, щоб їх змінювання відбувались у діапазоні від 0 до 1. В цьому випадку найгірші значення вказаних індикаторів з точки зору сталого розвитку відповідають числовим величинам близьким до 0, а найкращі - наближуються до 1 і вище.

Приналежність до певного кластера регіонів за рівнем сталого розвитку визначається значеннями компонент сталого розвитку за усіма його вимірами, або домінуванням високих значень одних компонент та фоні низьких компонент інших.

Аналізуючи поведінку ступеню гармонізації сталого розвитку O для різних регіонів України, бачимо, що цей показник в основному знижується по мірі зменшення індексу сталого розвитку. Це пояснюється тим, що по мірі послаблення політики сталого розвитку для різних регіонів, гармонізація їх розвитку в економічному, екологічному і соціально-інституціональному вимірах погіршується.

Концепція сталого розвитку держави є основою для розробки відповідних нормативно-правових документів, стратегій і програм соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування для вирішення практичних завдань на державному та регіональному рівнях і має відображати регіональний аспект сталого розвитку. Забезпечення сталого розвитку регіону має базуватись на комплексі характерних для регіону сприятливих природно-ресурсних, соціально-економічних, демографічних та екологічних властивостей і стимулювати вирішення проблем, які зумовлені обмежувачими фак-

торами - розміром території, географічними умовами проживання, людськими ресурсами, рівнем індустріального розвитку, ризиками сільськогосподарської діяльності тощо

Сталий розвиток регіону характеризується його можливістю забезпечувати позитивну динаміку соціально-економічних показників, рівня і якості життя населення, використовувати з цією метою інноваційні чинники і умови, у тому числі, збалансоване відтворення соціального, економічного, природно-ресурсного потенціалів. Для ефективного управління процесами сталого розвитку є необхідним визначення переваг та загроз сталому розвитку регіону.

Основними завданнями переходу України та її регіонів до сталого розвитку є:

- створення правових засад переходу до сталого розвитку через удосконалення діючого законодавства та економічних механізмів регулювання сталого розвитку;

- удосконалення соціальної інфраструктури регіону з метою створення умов для розвитку дошкільного виховання, освіти, культури, охорони здоров'я, відпочинку;

- удосконалення виробничої інфраструктури із забезпеченням її економічної ефективності і соціальною орієнтацією;

- розробка та впровадження науково обґрунтованої програми розвитку трудового потенціалу, адекватного перспективним потребам економіки регіону;

- впровадження гнучкої форми зайнятості з метою вирішення проблем безробіття та оптимізації використання робочої сили в регіоні;

- проведення наукових досліджень, що сприятимуть вирішенню соціально-економічних та інших питань забезпечення сталого розвитку регіону;

- провідна роль регіональних органів влади при здійсненні цілей і завдань сталого розвитку, вдосконалення систем управління, політичних механізмів прийняття і реалізації рішень щодо сталого розвитку;

- підвищення координованості і ефективності діяльності держави, регіонів, приватного бізнесу і суспільства;

- підвищення привабливості регіонів шляхом створення умов для використання сильними регіонами власних можливостей розвитку;

- розвиток підприємництва в регіоні як активізатора для створення нових робочих місць, умов для самореалізації людини, формування середнього класу;

Рейтинги регіонів України за індексом сталого розвитку у 2013 році*

Адміністративно - територіальна одиниця	Рейтинг за індексом сталого розвитку, Q	Значення індексу сталого розвитку,	Економічний вимір	Екологічний вимір	Соціально-економічний вимір	Ступінь гармонізації, O
1	2	3	4	5	6	7
Найвищий рівень сталого розвитку						
Київ	1	1,3395	0,799	0,544	0,598	0,8244
Високий рівень сталого розвитку						
Чернівецька	2	1,0527	0,096	0,606	0,541	0,4760
Івано-Франківська	3	1,0105	0,111	0,523	0,496	0,5151
Закарпатська	4	1,0039	0,113	0,54	0,501	0,5133
Тернопільська	5	1,0037	0,122	0,552	0,512	0,5223
Львівська	6	0,9919	0,228	0,569	0,481	0,6577
Київська	7	0,9888	0,29	0,478	0,549	0,7442
Полтавська	8	0,9795	0,321	0,547	0,509	0,7781
Середній рівень сталого розвитку						
Хмельницька	9	0,9692	0,162	0,566	0,566	0,5670
Харківська	10	0,9673	0,348	0,495	0,526	0,8234
Рівненська	11	0,9625	0,133	0,554	0,477	0,5388
м. Севастополь	12	0,9527	0,087	0,579	0,498	0,4692
Чернігівська	13	0,9485	0,157	0,558	0,536	0,5650
Волинська	14	0,9450	0,127	0,573	0,481	0,5245
Вінницька	15	0,9394	0,194	0,518	0,514	0,6273
Черкаська	16	0,9206	0,188	0,534	0,504	0,6164
Житомирська	17	0,9191	0,162	0,558	0,445	0,5755
Низький рівень сталого розвитку						
Запорізька	18	0,8815	0,215	0,413	0,505	0,6755
АР Крим	19	0,8732	0,28	0,497	0,435	0,7665
Сумська	20	0,8689	0,161	0,526	0,469	0,5879
Одеська	21	0,8619	0,273	0,456	0,46	0,7728
Донецьк	22	0,8578	0,488	0,374	0,431	0,8874
Дніпропетровська	23	0,8549	0,436	0,297	0,455	0,8157
Херсонська	24	0,8516	0,143	0,52	0,489	0,5620
Миколаївська	25	0,8424	0,169	0,447	0,476	0,6195
Луганська	26	0,8295	0,194	0,426	0,455	0,6700
Кіровоградська	27	0,8275	0,144	0,535	0,43	0,5596

* Складено автором на основі даних сайту <http://wdc.org.ua> [14]:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на основі модернізації виробництва [4]:

Перехід України до сталого розвитку значною мірою визначається активною участю в

цьому процесі регіонів. У регіонах мають бути розроблені особисті Концепції сталого розвитку регіону, на основі яких формуватимуться відповідні стратегії та програми щодо створення умов для переходу до сталого розвитку.

Вагомою інституційною основою управління процесами забезпечення сталого розвитку регіону є удосконалення чинного законодавства.

Сучасний економічний стан регіонів свідчить про ресурсну конкуренцію, в першу чергу - фінансову, коли регіони вимушені пропонувати потенційним інвесторам нові підходи до управління, ведення бізнесу, надання сучасних послуг, по інноваційному потенціалу.

Згідно з концепціями сталого розвитку регіонів мають бути сформовані програми, метою яких є обґрунтування основних напрямів переходу регіонів до сталого розвитку із врахуванням їх ефективної участі при реалізації цього процесу. Розробка програм, що відображають регіональні аспекти сталого розвитку, мають здійснюватись як у рамках діючої системи державних прогнозів і програм соціально-економічного розвитку так і окремих документів, що направлені на вирішення найбільш проблемних ситуацій у даному регіоні.

Висновки. Отже, сталий розвиток регіону є перспективою, пріоритетом, до якого необхідно прагнути. Сталий розвиток в цілому можливий тільки в тій ситуації, якщо буде забезпечений сталий розвиток її регіонів. Це передбачає формування ефективної просторової структури економіки країни за умови додержання балансу інтересів усіх регіонів.

Сучасний етап розвитку держав з ринковою економікою диктує необхідність формування нової системи гнучкого регіонального управління, що постійно адаптується до зовнішніх умов, розробки нових інструментів для пошуку шляхів стійкого регіонального розвитку. Одним з таких інструментів може служити маркетинг. Але маркетинг не традиційний, орієнтований на ефективне функціонування окремих підприємств в умовах ринку, а маркетинг регіонів, маркетинг територій.

1. Аналіз індексу конкурентоспроможності країни [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurento-spromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014-rr>

2. Аналіз сталого розвитку регіонів України [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.weforum.org>

3. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (системні дослідження) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. - К.: МАУП, 2005. - 492 с.

4. Гринецька С. М. Перспективи сталого розвитку регіону / С. М. Гринецька. // Економіка промисловості. - 2011. - С. С. 288-296.

5. Герасимчук З. В. Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. - Луцьк: Надстир'я, 2008. - 248 с.

6. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: Монографія / З. В. Герасимчук. - Луцьк: Надстир'я, 2008. - 528 с.

7. Державна політика сталого регіонального розвитку: наук. розробка / Т. О. Савостенко, В. І. Попруга, І. Е. Польська та ін.; За заг. ред. Т. О. Савостенко. - К.: НАДУ, 2008. - 40 с.

8. Згуровський. Сталий розвиток регіонів України [Текст] / науковий керівник М. З. Згуровський. - К.: НТУУ «КПІ», 2009. - 197 с.

9. Концепт стійкого розвитку. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

10. Медоуз, Д. Х. За пределами роста: учебн. пособие. / Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз, Й. Рандерс. - М.: «Прогресс», «Пангея», 1994. - 304 с.

11. Національна парадигма сталого розвитку України [Текст] / за заг. ред. Б. Є. Патона. - К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. - 72 с.

12. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». - К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. - 40 с.

13. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Портер Е. Майкл. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. - 454 с.

14. Світовий центр даних. Профілі країн [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://wdc.org.ua/uk/services/country-profiles-visualization>

15. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону: Монографія / За ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильців. - Львів: Ліга Прес, 2010. - 488 с.

16. Ткач О. В. Сталий розвиток економіки регіону: критерії та передумови [Електронний ресурс] / Ткач О. В. // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2009. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.gbv.de/dms/zbw/600072452.pdf>

17. Ткач О. В. Необхідні передумови сталого розвитку регіону Соціально-економічні дослідження в перехідний період. [Електронний ресурс] / О. В. Ткач - Режим доступу до ресурсу: <http://www.stelmaschuk.info/archive-internet-conference/62-conferencia-16-04-2013/566-566.html>

The processes of globalization, which intensified at the turn of the century, demand formation of the competitiveness of the economy. In this regard, recently noticeably attention is intensified not only to interstate competition aspect, but also to competitiveness regions within countries. Regional themes are becoming more intense and urgent in Ukraine, where the position of countries in the global economy is increasingly defined regions.

The competitiveness of the national economy can be explained by the heterogeneity of economic space and the interaction of regional economies, and the problem of economic competitiveness has essential features for different regions.

Key words. Sustainable development, region, competitiveness of the region competition